

Oordeel Hoorrecht Verenigingen van Gepensioneerden

Op het concept Transitieplan WTP conceptversie 1.12;

Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM;

Amstelveen, 15 november 2023

Inhoud

Inleiding
De Transitie
Beoordeling Concept Transitieplan
Conclusie

Bijlagen

1. Contract
2. Invaren
3. Beleggingsbeleid
4. Solidariteitsreserve
5. Uitkeringsfase
6. Overige aspecten

Position Paper verenigingen van gepensioneerden

Inleiding

Voor gepensioneerden en hun nabestaanden is het pensioen uit de basisregeling van het Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM veelal de belangrijkste bron van inkomsten. Uit het Risicobereidheidsonderzoek is gebleken dat het voor de uitkeringsgerechtigden van groot belang is dat een nieuwe pensioenregeling aansluit bij de verwachting van een stabiel en geïndexeerd pensioen. Deze verwachting is dan ook het uitgangspunt van de verenigingen van gepensioneerden van het vliegend personeel van de KLM bij hun beoordeling van het transitieplan en de uitoefening van het hoorrecht in het kader van de Wet Toekomst Pensioenen, Wtp.

Transitie naar een nieuwe pensioenregeling mag de ingegane uitkeringen en bestaande rechten niet aantasten, de ambitie van een welvaartsvaste uitkering dient leidend te blijven. De uitkomst is echter dat ten gevolge van het zogenaamde ‘invaren’ de uitkeringen volatieler worden. Wij verwachten echter dat in de nieuwe regeling stabiliserende maatregelen in combinatie met een voldoende hoge startuitkering deze volatiliteit afdoende ondervangen.

Deze en andere ijkpunten hebben de verenigingen van gepensioneerden omschreven in het Position Paper, als bijlage toegevoegd.

De oordeelsvorming van de drie Verenigingen van Gepensioneerden heeft plaatsgevonden via de Overkoepelende Pensioen Commissie (OPC). De OPC is middels een getrapte vertegenwoordiging OPC – NPC-werkgroep OPC – OPC-delegatie periodiek door de sociale partners KLM en VNV geïnformeerd over het opstellen van het concept Transitieplan. Helaas bleek in een afrondend stadium een informatieachterstand te zijn ontstaan voor de OPC.

Op 20 oktober 2023 heeft de OPC het concept Transitieplan versie 1.12 van de sociale partners ontvangen, samen met het Protocol WTP KLM Vliegend versie 1.12. Verzocht is hierop uiterlijk op 15 november 2023 te reageren. De drie verenigingen van gepensioneerden hebben om een beperkt uitstel van deze termijn verzocht. Dit is verleend met een uiterste reactiedatum van 17 november 2023.

De transitie

De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is een majeure operatie, de pensioenregeling wijzigt ingrijpend van de huidige FTK-regeling naar een Wtp-regeling, waarbij gekozen is voor een solidaire premiereregeling. De gevolgen bij invaren zijn een naar verwachting (aanzienlijk) hoger uitkeringsniveau, maar met in de toekomst een grotere volatiliteit van de uitkeringen.

Hoe waarden we dit?

1. Wij zien dat onder de Wtp gebruik gemaakt kan worden van de royale buffer in het fondsvermogen die onder het FTK nooit uitgekeerd kan worden. Hierdoor kunnen de uitkeringen (aanzienlijk) verhoogd worden.
2. Daar tegenover staat onder het FTK een grotere stabiliteit van de uitkering. Die echter ook niet 100% gegarandeerd kan worden, zie een voorgaand jaar waarin slechts volledig geïndexeerd kon worden met inzet van het toeslagendepot.
3. De volatiliteit van de uitkeringen onder de Wtp kan met stabiliserende en dempende maatregelen verbeterd worden. De ambitie blijft om de uitkeringen met een acceptabele mate van zekerheid welvaartsvast te houden.
4. De toepassing van deze stabiliserende en dempende maatregelen bij de Wtp-regeling moet wel “gekocht” worden. De stijging van de uitkering bij de transitie wordt hierdoor beperkt.

Bij het beoordelen van deze trade-off komen de verenigingen van gepensioneerden tot de conclusie dat we ons kunnen vinden in het streven van de sociale partners om de nieuwe regelingen qua karakter zo veel mogelijk aan te laten sluiten bij de huidige systematiek van ons Pensioenfonds en dat de voorgestelde inrichting hier in grote lijnen een goede vertaling van is. Bij de nettoregeling leidt de voorgenomen inrichting tot een slechtere “balans” in de trade-off, dit is een punt van zorg.

OORDEEL De verenigingen van gepensioneerden zijn voorstander van de introductie van een solidaire premiereregeling en het invaren van de huidige aanspraken en ingegane pensioenen. Een en ander onder de voorwaarde dat vóór het transitiemoment uit berekeningen blijkt dat deze omzetting als geheel evenwichtig zal zijn.

De plannen van de sociale partners getuigen van een diepgaande bestudering van de wetgeving en mogelijkheden. Dit is geen makkelijke taak geweest, men begeeft zich op nieuw, nog niet verkend terrein. De voorliggende plannen getuigen van een duidelijke visie waarmee in potentie weer een goede en betrouwbare regeling haalbaar is. Wel ligt er een zware taak op de schouders van ons pensioenfondsbestuur, dat uiteindelijk de definitieve inrichting van de nieuwe regeling moet verzorgen en ook de evenwichtigheid van het invaren moet bewaken.

Beoordeling concept Transitieplan

Bij de beoordeling van het voorliggende concept valt op dat de sociale partners in Hoofdstuk 12 een aantal cruciale beperkingen van de inrichting en de evenwichtigheid aangeven:

“Behoudens waar zaken expliciet door de sociale partners zijn voorgeschreven (zoals bijvoorbeeld de ambitie en de doelstelling van de solidariteitsreserve), is de finale inrichting bij en na transitie dan ook aan het pensioenfonds en kan afwijken van de uitgangspunten die hier zijn gehanteerd.”

En

“De sociale partners hebben daarom geen oordeel of de uitkomsten van deze ‘proof-of-concept’ transitie nu optimaal evenwichtig zijn, maar hebben wel uitgesproken er vertrouwen in te hebben dat de uitkomsten door het pensioenfonds evenwichtig genoeg gemaakt kunnen worden.”

Deze beperkingen betekenen dat de inrichting van de nieuwe pensioenregeling zoals deze in dit concept transitieplan voorligt slechts schetsmatig is. Ook de kwantitatieve bijlages zijn slechts ondersteunend. De uiteindelijke inrichting én bewaking van evenwichtigheid komt te liggen bij het pensioenfondsbestuur.

Ons inziens voldoet het concept transitieplan niet aan de eisen zoals gesteld in de pensioenwet, artikel 150d, eerste lid. De verantwoording waarom de voorgenomen transitie als geheel evenwichtig is ontbreekt in voorliggend transitieplan. Er wordt verondersteld -en herhaaldelijk aangegeven- dat het pensioenfondsbestuur voor de evenwichtigheid dient te zorgen. Dit maakt het de verenigingen moeilijk om een onderbouwd oordeel te vellen over de evenwichtigheid van het geheel van de voorgenomen transitie als neergezet in dit concept transitieplan.

Niettemin zullen de verenigingen van gepensioneerden trachten waar mogelijk commentaar te geven op onderdelen van dit concept transitieplan. Hierbij geven we overwegingen van de gepensioneerden aan en beogen we kaders neer te zetten voor de toekomstige inrichting waarmee het pensioenfondsbestuur verder kan werken.

We bespreken daartoe de (on)wenselijkheid en (on)evenwichtigheid van diverse deelaspecten van de geschetste inrichting. Hierbij zijn de teksten in de Hoofdstukken 1 t/m 12 van dit concept transitieplan leidend.

Daarbij aangetekend dat ook nog andere aspecten tot meer onzekerheid leiden:

- Daar waar de uitkomsten van de berekeningen blijkbaar als ‘proof-of-concept’ gezien moeten worden en er belangrijke verschillen zitten tussen de omschrijving van de inrichting in de tekst en de bijlages m.b.t. de verdeling van het fondsvermogen (tabel 4.1) en de aannames en veronderstellingen bij berekeningen (bijlage 4) is het moeilijk om de kwantitatieve uitkomsten te betrekken in de beoordeling van de inrichting en evenwichtigheid.
- In dit stadium zou input van het bestuur van het pensioenfonds en van de VNV-Ledenraad nog tot wijzigingen in de opzet kunnen leiden. Vanzelfsprekend maakt dit het voor de verenigingen onmogelijk om in dit stadium een definitief oordeel over dit voorliggende transitieplan te geven. Dit betreft immers nog niet het ‘definitieve’ concept.
- Bijlage 6 “Compensatieafspraken per leeftijdscohort” is niet ingevuld. Hiermee kan de verdeling per cohort niet in de beoordeling worden betrokken.
- De elk kwartaal wijzigende scenariosets van DNB waarmee de modellen doorgerekend dienen te worden leveren steeds andere resultaten op, door de soms ingrijpende wijze waarop de parameters en economische scenario’s worden aangepast.

De verenigingen van gepensioneerden hebben de onderdelen van de opzet van de nieuwe regeling afzonderlijk beoordeeld en van commentaar voorzien. Dit betreft:

1. Contract
2. Invaren
3. Beleggingsbeleid
4. Solidariteitsreserve
5. Uitkeringsfase
6. Overige aspecten

Deze beoordelingen treft u aan in de bijlages.

Conclusie

Het transitieplan geeft een duidelijke visie weer over de toekomstige inrichting van de pensioenregelingen voor het Vliegend Fonds van de KLM. Echter, zoals al eerder vermeld voldoet het concept transitieplan o.i. niet aan de eisen zoals gesteld in de pensioenwet. De verantwoording waarom de voorgenomen transitie als geheel evenwichtig is ontbreekt in voorliggend transitieplan. Daarnaast hebben de verenigingen van gepensioneerden op een aantal deelgebieden andere wensen of bezwaren, of zijn wij van mening dat de uitkomst onevenwichtig is. De onderbouwing hiervoor vindt u in de bijlagen en is hieronder samengevat.

Contract

Er wordt gekozen voor een bepaalde mate van zekerheid gebaseerd op uitkomsten van economische scenario's. Deze scenario's wisselen elke 3 maanden. Dit resulteert (nu) in een afslag van 0,75% op de RTS voor het projectierendement en zorgt voor een lagere startuitkering. De verenigingen van gepensioneerden vinden dat deze keuze nader onderbouwd moet worden op grond van de uitkomsten van de raadpleging van deelnemers en gepensioneerden door het pensioenfondsbestuur.

Er wordt compensatie voorzien voor de doorsneeproblematiek. De verenigingen van gepensioneerden vragen zich af of deze compensatie wel nodig is. Deze is namelijk afhankelijk van de premie die bij de bepaling van de compensatie als referentie wordt genomen. Verder stellen de sociale partners dat dit uit het Fondsvermogen gefinancierd kan worden. Als compensatie naar de gepensioneerden wordt deelname van de actieven aan de SR gesteld. Dit zijn grootheden van verschillende orde en de verenigingen van gepensioneerden zijn het niet eens met deze logica. De verenigingen van gepensioneerden vinden de voorgestelde compensatie vooralsnog onnodig en indien toegepast onevenwichtig.

Zie verder de bijlage 'Contract'.

Invaren

De standaardmethode van invaren is op basis van de nominale rentetermijnstructuur van de DNB. Als hiervan wordt afgeweken in het kader van de VBA-methode dan zal dat onderbouwd moeten worden. Aanleiding kan zijn een ongelijke gewogen vervangingsratio voor verschillende cohorten. De verenigingen van gepensioneerden missen echter de onderbouwing van gedeeltelijk reëel invaren. In de bijlage 'Invaren' wordt hier nader op ingegaan. De verenigingen van gepensioneerden zijn, vanwege het feit dat reëel invaren een verschuiving geeft van het startvermogen van oudere deelnemers en gepensioneerden naar jongeren, van mening dat dit onevenwichtig is.

Voor de nettoregeling is een voorgestelde teruggang in uitkering niet aanvaardbaar. In dit kader vragen we aandacht voor mitigerende maatregelen die een grote teruggang vermijden of (aanzienlijk) verzachten.

Zie verder de bijlage 'Invaren'.

Solidariteitsreserve (SR)

De voorgestelde inrichting van de SR kent een ingroeipad naar pensioendatum en een regeling voor de uitkeringsfase. De inrichting van een ingroeipad kent nogal wat onzekerheden, zoals verwachte pensioendatum, een verwachte startuitkering en een complexe uitvoering. De verenigingen van gepensioneerden zijn tevens van mening dat dit ingroeipad het hoofddoel, de aanvulling van uitkeringen van gepensioneerden tot aan het ambitieniveau, niet mag hinderen. De verenigingen van gepensioneerden geven de sociale partners, gezien de bezwaren, het advies om andere methoden toe te passen voor de borging van de verwachte uitkeringen van bijna-gepensioneerden.

De verenigingen van gepensioneerden zijn van mening dat de voorgestelde inrichting en vul- en uitdeelregels grote onevenwichtigheid kunnen veroorzaken in het nadeel van de gepensioneerden. Er wordt uitgegaan van een initiële vulling door gepensioneerden en actieven van 10% van het Fondsvermogen. Deze vulling kan doorstijgen naar 15% door het overrendement van de gepensioneerden. De actieven dragen daar niet aan bij. Dit betekent voor, in ieder geval de huidige gepensioneerden, geen zicht op overrendementen op de beleggingen van hun vermogens. De verenigingen van gepensioneerden vinden dit onacceptabel en de vulling door overrendementen van gepensioneerden moet dan ook beperkt worden tot het initiële vulniveau.

De verenigingen van gepensioneerden zijn voorts van mening dat alvorens te beslissen dat het macro langlevens risico niet wordt gedekt door de solidariteitsreserve duidelijk moet zijn dat dit risico voor een individuele gepensioneerde binnen acceptabele grenzen blijft.

Voor de nettoregeling gelden bovenstaande bezwaren ook. Voor de initiële vulling wordt een periode van 5 jaar voorzien door actieven en gepensioneerden, daarna vulling alleen door pensioengerechtigden. Dit laatste wordt door de verenigingen van gepensioneerden als niet-evenwichtig gekwalificeerd.

Zie verder de bijlage ‘Solidariteitsreserve’.

De uitkeringsfase

In de uitkeringsfase zijn een aantal stabilisatoren van de uitkeringen voorzien. Een beschermingsrendement, een evenwichtige beleggingsportefeuille, een spreiding van de resultaten en een SR. De sociale partners vinden dat daar ook nog een afslag op het projectierendement aan moet worden toegevoegd. Dit om een looninflatie “indexatie” van een grotere zekerheid te voorzien. Gevolg is echter een lagere startuitkering van de gepensioneerden. E.e.a. is gebaseerd op de veronderstelde risicohouding van de deelnemers. De verenigingen van gepensioneerden zijn van mening dat deze risicohouding in het voorgaande risicopreferentie onderzoek niet expliciet is gepeild. De mening van de deelnemers en gepensioneerden is hier van groot belang voor de “trade off” van lagere uitkeringen voor meer zekerheid.

Zie verder de bijlage ‘Uitkeringsfase’.

Beleggingsbeleid

De verenigingen van gepensioneerden onderschrijven de noodzaak om in de uitkeringsfase ook in zakelijke waarden te beleggen. De constructie van een beschermingsrendement met vastrentende waarden en renteswaps is een goed fundament. De verenigingen van gepensioneerden zijn geen voorstander van het opdelen in cohorten v.w.b. de beleggingen in de uitkeringsfase.

Zie verder de bijlage ‘Beleggingsbeleid’.

Overige aspecten

In deze bijlage worden aan de hand van de artikelnummers/bladzijden verwijzend naar het concept transitieplan diverse onderwerpen vermeld die naar mening van de verenigingen van gepensioneerden in het definitieve transitieplan nader of preciezer geadresseerd dienen te worden.

Zie verder de bijlage ‘Overige aspecten’.

Samenvattend.

De verenigingen van gepensioneerden vinden het voorliggende plan onvoldoende onderbouwd als het gaat om evenwichtigheid.

We vragen de sociale partners om:

- 1. De evenwichtigheid van het geheel nader te onderbouwen.**
- 2. De in dit oordeel met bijlagen gestelde vragen en geformuleerde oordelen te adresseren.**

---O---

Bijlage 1- Contract

Basisregeling

Voor het type contract is gekozen voor de Solidaire Premie Regeling (SPR). De onderbouwing voor die keuze staat in paragraaf 5.2.1.

OORDEEL. De verenigingen van gepensioneerden staan achter de keuze voor de solidaire premieregeling maar hebben wel opmerkingen over de voorgestelde invulling.

Ambitie en zekerheid

Paragraaf 4.1.2. geeft de kwalitatieve doelstellingen en uitgangspunten. De ambitie voor ouderdoms-nabestaanden-invaliditeitspensioen is een zo hoog mogelijke uitkering die door de jaren heen tenminste gemiddeld een welvaartsvast pensioen oplevert met een kleine kans dat behoud van welvaart in de uitkeringsfase in enig jaar niet wordt gehaald. Deze ambitie komt grotendeels overeen met ijkpunt 4 van het Position Paper van de verenigingen van gepensioneerden met het voorbehoud, dat als uitkomsten hier aanleiding voor geven, de ambitie wordt aangepast.

In het concept transitieplan wordt met een welvaartsvast pensioen bedoeld een nominaal pensioen dat jaar op jaar aangepast wordt met de prijsindex verhoogd met de opslag zoals die door de Commissie Parameters als verschil tussen prijs- en loonstijging wordt gehanteerd. Dat wijkt af van de maatstaf van de loonindex die het fonds onder het FTK hanteert voor de jaarlijks beoogde verhogingen.

Vraag: Definiëren de sociale partners ‘welvaartsvast’ met: prijsindex verhoogd met de opslag voor loon? Verzoeken de sociale partners aan het pensioenfondsbestuur om deze ambitie letterlijk zo uit te gaan voeren?

Bij de invulling van ambitie en zekerheid kiezen de sociale partners echter vooral voor zekerheid. Een 30% kans op een verlaging van 5% in enig jaar. Dit willen de sociale partners mede bereiken door een afslag op de RTS voor het projectierendement. De gekozen mate van zekerheid is een keuze van de sociale partners.

De standaardmethode met een beschermingsrendement, die de RTS volgt, wordt daartoe losgelaten.

MVEV, Operationele reserve en Stroppenpot

De verenigingen van gepensioneerden zijn het eens met deze voorzieningen waarvan het MVEV verplicht is. De inrichting van de stroppenpot zal na uitvoerige analyse door het Bestuur van het Pensioenfonds moeten worden vastgesteld.

De verenigingen van gepensioneerden zijn uitdrukkelijk van mening dat de kosten voor het repareren van pensioenaanspraken die mogelijk voortvloeien uit de gevolgen van gerechtelijke uitspraken t.a.v. een groep ex-Martinairvliegers inzake kort gezegd ‘de overgang van onderneming’ niet uit een stroppenpot van het pensioenfonds gefinancierd mogen worden.

Compensatiedepot

In het concept transitieplan wordt uitgegaan van compensatie voor het afschaffen van de doorsneepremie. Inmiddels is door toelichtingen komen vast te staan dat de hoogte van de toe te kennen compensatie afhankelijk is van de hoogte van de premie bij de berekeningen. Is dat de toekomstige premie 24,5% of de huidige premie? Compensatie bij de toekomstige premie is ongeveer € 5 miljoen. Compensatie bij huidige premie is € 72 miljoen. De sociale partners kiezen voor de huidige premie dus een de benodigde compensatie van € 72 miljoen. Voor de verenigingen van gepensioneerden is dit materieel relevant. In het Position Paper stellen de verenigingen van

gepensioneerden dat de verenigingen van mening zijn dat het eigen vermogen van ons Pensioenfonds pas in het uiterste geval en alleen voor zover nodig kan worden aangesproken voor compensatie i.v.m. het afschaffen van de doorsneepremie.

VRAAG. De verenigingen van gepensioneerden stellen naar aanleiding hiervan de vraag of deze compensatie wel nodig is? En indien compensatie nodig is, moet dan niet de nieuw vastgestelde premie als referentie dienen?

Wat verder speelt is het evenwichtigheidsvraagstuk. Gepensioneerden hebben over hun loopbaan de nadelen en de voordelen van de doorsneepremie ondervonden en staan v.w.b. de compensatie buitenspel. Als het Fonds deze kosten op zich neemt zal er voor de gepensioneerden in het kader van evenwicht een compensatie moeten komen. De sociale partners stellen dat deze compensatie ligt bij de bijdrage van de actieven in de solidariteitsreserve. Dit is een vergelijking met verschillende grootheden qua aard, oftewel appels met peren. Het één is een directe koopsom en het andere een voorlopige bijdrage, die later ook terugkomt bij de actieven. De aard van de solidariteitsreserve is dat de vulling stabiel blijft over generaties. Het bestuur van het Fonds zorgt hiervoor met de vul- en uitdeelregels. Ook de nog ongebooren vlieger gaat hiervan profiteren. De vermeende koppeling tussen vulling van de solidariteitsreserve en vulling van het compensatiedepot is oneigenlijk.

OORDEEL. Vulling van het compensatiedepot uit het fondsvermogen is onevenwichtig.

[Nettoregeling](#)

Voor de afwegingen en het oordeel over de nettoregeling verwijzen we naar het hoofdstuk 'Invaren'.

Bijlage 2- Invaren

Basisregeling

Invaren

De verenigingen van gepensioneerden stellen zich achter de keuze om in te varen. De argumenten zijn valide en het voorbehoud in Hoofdstuk 11 t.a.v. schokken in de transitie- en de compensatieperiode kan dienen voor onvoorziene omstandigheden.

Standaardmethode

De sociale partners kiezen voor de standaardmethode van invaren met ruimte voor de VBA-methode. De sociale partners stellen tevens: “wel constateren sociale partners dat het uitdelen van de buffers onvermijdelijke negatieve gevolgen heeft voor het netto profijt van nieuwe deelnemers (zie hiervoor hoofdstuk 11). Dit is een onvermijdelijk gevolg van de nieuwe wetgeving in combinatie met de relatief hoge dekkingsgraad. Door het vullen van een solidariteitsreserve in combinatie met zoveel mogelijk reëel invaren (zie paragraaf 4.1.3) wordt dit nadeel enigszins beperkt maar zeker niet weggenomen”.

De verenigingen van gepensioneerden hebben hier de volgende opmerkingen bij: de ruimte van de VBA-methode wordt gebruikt om zo reëel mogelijk in te varen en er wordt een buffer gecreëerd door de keuze van het solidaire contract waar ook nieuwe deelnemers van profiteren. Deelnemers die toetreden na het invaren zullen echter niet ‘geraakt’ worden door de methode van invaren en reëel invaren zal dit nadeel dus ook niet beperken.

Wijze van invaren

De oproep van de sociale partners om zo reëel mogelijk in te varen (Par. 6.1) wordt beargumenteerd met het gegeven dat deelnemers een hoge mate van indexatiezekerheid kenden. Deze indexatiezekerheid is in het verleden verkregen door het beleggingsbeleid van het Fonds en een kostendekkende premie. De huidige buffer in het onverdeeld saldo is hier het gevolg van. In de pensioenambitie wordt gesteld dat in de opbouwfase de pensioengrondslag jaarlijks wordt verhoogd met de looninflatie, waardoor er op pensioendatum een reeds geïndexeerd pensioen is gerealiseerd. In deze opzet is reëel invaren overbodig.

In de volgorde van het opdelen pensioenvermogen, paragraaf 4.1.1., wordt na het MVEV de Technische voorziening als eerste aan het persoonlijk vermogen toegevoegd. De waarde hiervan wordt bepaald met de nominale rentetermijnstructuur en vertegenwoordigt 100 procentpunten van de dekkingsgraad. Na toekenning van benodigde reserves en compensatie wordt het overig onverdeeld saldo naar rato van de reële aanspraak toebedeeld aan de persoonlijke pensioenvermogens. Dit zal in de praktijk, uitgaande van een dekkingsgraad van 170%, ongeveer 50 procentpunten van de dekkingsgraad betreffen. In de berekeningen die volgen in de bijlagen wordt uitgegaan van invaren met 50% nominaal en 50% reëel. Dit lijkt een contradictie.

In het Position Paper van de verenigingen van gepensioneerden wordt onder ijkpunt 2 gesteld: ‘Bij het invaren wordt voor het bepalen van de waarde van de toekomstige verplichtingen van ons Pensioenfonds initieel uitgegaan van de op het moment van de transitie vigerende nominale DNB-rentetermijnstructuur.’ Deze formulering biedt ruimte om anders dan de standaardmethode in te varen. Echter, zowel de VBA-methode als het Position Paper verlangen wel een gedegen onderbouwing om hiervan af te wijken. Dit nu zien wij onvoldoende terug in de gebruikte motivatie.

OORDEEL. Aangezien invaren met een reële rentetermijnstructuur nadelig is voor oudere deelnemers en gepensioneerden achten de verenigingen van gepensioneerden deze methode onevenwichtig.

Evenwichtigheid invaren

Teneinde de beoogde mate van evenwichtigheid te realiseren t.a.v. de maatstaven 'Vervangingsratio's op pensioendatum' maar vooral 'Gewogen vervangingsratio uitkeringsfase' dienen de weergegeven stappen in Tabel 4.1 te worden gevolgd met steeds een toedeling aan de persoonlijke vermogens naar rato van de nominale aanspraak. Uiteindelijk is dan kort gezegd onderdeel 7 'Herverdeling vergroten evenwichtigheid' de juiste methode en laatste stap om op het moment van invaren dit te gaan bewerkstelligen, uit het onverdeeld vermogen, met de dan van toepassing zijnde dekkingsgraad.

Nettoregeling

De verenigingen van gepensioneerden begrijpen op zich de keuze voor een solidaire premiereregeling. Deze biedt voor de actieve vliegers een waardevolle uitbreiding in de oudedagsvoorziening en is ook voor het pensioenfonds op termijn zeer relevant.

De reeds opgebouwde persoonlijke vermogens in de bestaande nettoregeling worden daarbij dan ingevaren. Op basis van de geschetste uitgangspunten in het concept transitieplan zullen de ingegane uitkeringen op het moment van invaren een aanzienlijke negatieve schok ondergaan voordat de nieuw voorgestelde uitkeringslijn ingezet wordt. Deze initiële teruggang – in de lopende uitkeringen – is voor de verenigingen van gepensioneerden erg lastig en bezwaarlijk.

OORDEEL: Een grote teruggang in uitkering is niet aanvaardbaar. In dit kader vragen we aandacht voor een optie waarbij deze bestaande vermogens niet worden ingevaren (de 'nieuwe' nettoregeling kan dan starten op de datum van invaren), of andere mitigerende maatregelen die een grote teruggang vermijden of (aanzienlijk) verzachten.

Bijlage 3 - Beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid in de Basisregeling

In Par. 4.1.3 'Kwantitatieve doelstellingen' wordt aangegeven dat teneinde de ambitie van een gemiddeld welvaartsvast pensioen te halen het beleggingsbeleid een belangrijke pijler is.

Verondersteld is hierbij een beleggingsmix met 50% zakelijke waarden in de uitkeringsfase. Om de ambitie na pensionering te behalen voorzien de sociale partners een afslag van ongeveer 0,75% op de RTS t.b.v. het projectierendement. Conform de mapping beleggingsbeleid (zonder de-risking) wordt in de opbouwfase uitgegaan van een lange periode waarin 100% zakelijke waarden wordt gehanteerd. Zie ook Bijlage 4 van het concept Transitieplan.

Voor de diverse calculaties na invaren is gebruik gemaakt van een nader geschetst beleggingsbeleid zoals weergegeven in Bijlage 4 van het concept Transitieplan onder 7.

Dit geeft aan dat:

- Tot leeftijd 40 voor 100% in ZW wordt belegd
- Van leeftijd 40 tot 58 de ZW lineair worden afgebouwd naar 50%
- Van leeftijd 40 tot 58 de VRW lineair worden opgebouwd naar 50%
- Vanaf leeftijd 58 de mix ZW/VRW 50/50 blijft
- Vanaf leeftijd 57 tot 58 via renteswaps 50% renteafdekking wordt opgebouwd
- Vanaf leeftijd 58 er een rente afdekking is van 50%

Overall houdt dit in dat er wellicht van een (aanzienlijk) hoger risicoprofiel wordt uitgegaan dan in de huidige beleggingen van het pensioenfonds. Een zorgvuldige onderbouwing van de uiteindelijke keuze zal door het fondsbestuur moeten worden opgesteld waarbij ook de beheersing van die risico's van groot belang is.

Het verhoogde risicoprofiel van de beleggingen dat nodig kan zijn om de ambitie te realiseren en hierbij de 'uitkomsten' van het 'Risico Bereidheidsonderzoek' voldoende in ogenschouw te nemen vormen mogelijk een uitdaging voor het bestuur van het pensioenfonds.

OORDEEL. De verenigingen van gepensioneerden realiseren zich dat het gezien de lange uitkeringsperiode i.c.m. de ambitie noodzakelijk is om verantwoorde beleggingsrisico's te blijven nemen in de uitkeringsfase, zoals is verwoord in ons Position Paper (#15). Het gebruik van renteswaps ter demping van de variatie in niveau van de uitkering sluit aan bij de gewenste stabiliteit van de uitkering zoals omschreven in ons Position Paper (#5)

Het beleggingsbeleid in de solidariteitsreserve

In het concept transitieplan is in Tabel 7.1 'Specificaties solidariteitsreserve doorrekenvariant [V4]' bij 'beleggingsbeleid' opgenomen: 'fondsrendement volgend'. Kortgezegd lijkt dat hier te betekenen dat in de opzet van het concept transitieplan ieder jaar aan de solidariteitsreserve hetzelfde rendement wordt toegerekend als gerealiseerd wordt over het gehele fondsvermogen. Dit levert een vraag op:

VRAAG. Is het zinnig voor de solidariteitsreserve een afwijkend (meer contrair/minder risicovol) beleggingsbeleid te hanteren?

Spreiding

De verenigingen van gepensioneerden ondersteunen de inzet van een spreidingsmechanisme zolang dit het positieve beleggingsresultaten niet 'te ver' vooruitschuift. E.e.a. sluit aan bij punt 5 uit het Position Paper waar aangegeven wordt dat voor gepensioneerden het stabiliseren van de pensioenuitkering een belangrijke factor is.

OORDEEL. Geheugenloos spreiden heeft onze voorkeur.

Het beleggingsbeleid in de Nettoeregeling

In het concept transitieplan wordt een overgang geschetst van de drie bestaande profielen naar een uniform profiel. Resultaat hiervan is dat in de jaren voor pensionering / start uitkering het risicoprofiel net iets onder dat van het huidige offensieve profiel komt te liggen en het in de uitkeringsfase beperkt toeneemt.

E.e.a. lijkt overeen te komen met het hierboven weergegeven overzicht van het beleggingsbeleid in de basisregeling. De bij de basisregeling opgenomen observaties over het (blijven) nemen van beleggingsrisico's in de uitkeringsfase, over het beleggingsbeleid in de solidariteitsreserve en spreiding gelden ook voor de nettoeregeling.

Afsluiting

Het beleggingsbeleid is een onderwerp dat valt onder de verantwoordelijkheid van het pensioenfondsbestuur. Dit 'relatieveert' ook een aantal hierboven gemaakte opmerkingen. Deze punten dienen dan ook gezien te worden in het kader van de gehanteerde uitgangsposities in het concept transitieplan en zien toe op de maakbaarheid en het realiteitsgehalte hiervan.

Bijlage 4- Solidariteitsreserve

Solidariteitsreserve in de basisregeling

Doelstelling solidariteitsreserve

Als doelstelling van de solidariteitsreserve wordt in het concept transitieplan geformuleerd (par. 4.1.2): De solidariteitsreserve heeft tot doel de uitkeringen van gepensioneerden en – via een lineair ingroeipad – bijna-gepensioneerden (ingroei), aan te vullen tot aan de ambitie in jaren dat deze niet gehaald wordt met de overrendementen.

De verenigingen van gepensioneerden onderschrijven dat deel van de doelstelling waar het gaat om het aanvullen van de uitkeringen van gepensioneerden tot aan de ambitie in jaren dat deze niet gehaald wordt met de overrendementen. We noemen dit het **hoofddoel**.

De verenigingen van gepensioneerden vragen zich af of een “ingroeipad bijna-gepensioneerden” aan de doelstellingen van de solidariteitsreserve kan worden toegevoegd. Indien dit “**nevendoel**” wordt toegevoegd zal dit gebruik van de solidariteitsreserve het hoofddoel van de solidariteitsreserve niet in gevaar mogen brengen.

Tevens voorzien de verenigingen van gepensioneerden uitvoeringsproblemen bij de inrichting van het ingroeipad; zoals de bepaling van de beoogde pensioendatum jaren voorafgaand aan de daadwerkelijke pensionering en de bepaling van de bijbehorende te verwachten pensioenuitkering. Er zijn andere instrumenten beschikbaar die kunnen bijdragen aan het steeds voorspelbaarder worden van de uitkering voor bijna-gepensioneerden.

OORDEEL. De verenigingen van gepensioneerden zijn van mening dat dit nevendoel, een steeds voorspelbaarder wordende uitkering voor bijna-gepensioneerden, niet in de doelstelling van de solidariteitsreserve opgenomen moet worden.

Micro- en Macro langlevens risico

Het micro- en macro langlevens risico wordt in de plannen niet gedekt door de solidariteitsreserve (par. 7.1.1).

Het micro langlevens risico (het korter of langer leven van een individu) komt via het overrendement indirect terecht bij de solidariteitsreserve. Dit vinden de verenigingen van gepensioneerden acceptabel.

De gevolgen van het macro langlevens risico (het naar verwachting korter of langer leven van de gehele populatie) worden niet gedekt door de solidariteitsreserve, deze vult volgens de voorstellen aan tot de ambitie *exclusief* de effecten van macro-langlevens. De verenigingen van gepensioneerden kunnen niet goed inschatten hoe ingrijpend de effecten van aanpassingen in de overlevingstafels kunnen zijn voor een gepensioneerde.

OORDEEL. De verenigingen van gepensioneerden zijn van mening dat alvorens te beslissen dat het macro langlevens risico niet wordt gedekt door de solidariteitsreserve duidelijk moet zijn dat het risico voor een individuele gepensioneerde binnen acceptabele grenzen blijft.

Initiële vulling solidariteitsreserve

Door initiële vulling van de solidariteitsreserve vanuit de buffers van het totale fondsvermogen dragen alle deelnemers in het fonds bij. De verenigingen van gepensioneerden onderschrijven deze opzet. De initiële vulling dient te geschieden tot een niveau wat op de lange termijn voldoende wordt geacht om een juiste werking van de solidariteitsreserve te waarborgen. Dit kan gedefinieerd worden als het langjarig gemiddelde vulniveau als percentage van het pensioenvermogen van gepensioneerden. De verenigingen van gepensioneerden onderschrijven deze definitie. Waarbij

opgemerkt wordt dat aan uitkomsten van berekeningen die ver in de toekomst liggen (langer dan 20 jaar verder) slechts een beperkt gewicht gegeven moet worden.

Latere vulling solidariteitsreserve t.b.v. het hoofdoel

De verenigingen van gepensioneerden constateren in de gekozen opzet over de SR (hoofdstuk 7) dat de SR vanaf zijn initiële vulling van 10% kan doorstijgen naar 15% met de overrendementen van de gepensioneerden. Het overrendement van de gepensioneerden wordt daarbij vastgesteld vanaf een projectierendement dat 0,75% onder de RTS ligt. Er is dus eerder sprake van overrendement.

De gehanteerde methode leidt ertoe dat er geen overrendement wordt uitgekeerd aan gepensioneerden totdat het vulniveau op 15% ligt. Dit is gezien de bijdrage verhouding van actieven en gepensioneerden aan de SR onevenwichtig. De maximale vulling aan de SR door het overrendement van de gepensioneerden dient gelijk aan het initiële vulniveau te zijn, 10%. Het is aan het bestuur van het Fonds om hier op termijn evenwichtspercentages voor vast te stellen.

ORDEEL. De verenigingen van gepensioneerden achten vullen van de solidariteitsreserve uit het overrendement van de gepensioneerden naar een niveau hoger dan de initiële omvang niet evenwichtig. Indien de waarde van de solidariteitsreserve uitkomt boven de initiële (relatieve) omvang dient het meerdere uitgedeeld te worden aan gepensioneerden.

Schokken in de transitie- en de compensatieperiode

De verenigingen van gepensioneerden stemmen, als het gaat om de inrichting en werking van de solidariteitsreserve, in met de ondergrens van een DG van 140% v.w.b. het niet nodig zijn van uitstel van de transitie.

Aanpassen vul- en uitdeelregels

Indien in de toekomst de behoefte ontstaat om de vul- en uitdeelregels aan te passen, is het noodzakelijk dat de bestuursleden van gepensioneerden in dit besluit een doorslaggevende stem hebben. De vul- en uitdeelregels van de solidariteitsreserve zijn sec van toepassing op gepensioneerden. Latere vulling alleen **door** gepensioneerden en uitdelen alleen **aan** gepensioneerden. Dit maakt het noodzakelijk dat de gepensioneerden doorslaggevende zeggenschap hebben over eventuele aanpassingen van de vul- en uitdeelregels.

VRAAG. De verenigingen van gepensioneerden vragen de sociale partners om het pensioenfondsbestuur te verzoeken om de statuten van het pensioenfonds dienovereenkomstig aan te passen.

[Solidariteitsreserve in de netto-regeling](#)

Voor doelstelling van de netto solidariteitsreserve, latere vulling van de netto solidariteitsreserve en aanpassen van de vul- en uitdeelregels zijn de bovenstaande opmerkingen m.b.t. de solidariteitsreserve in de basis solidariteitsreserve van toepassing.

Voor de initiële vulling van de netto solidariteitsreserve (par. 7.2.1.) tot naar verwachting 20% van het gepensioneerdenvermogen (Protocol 4.6) vragen de verenigingen van gepensioneerden zich af of binnen een beperkt aantal jaren (maximaal 5 jaren volgens Protocol 4.6), middels het vullen uit de overrendementen van alle deelnemers, een voldoende hoog vulniveau bereikt kan worden. Indien dit niet bereikt wordt binnen de gestelde kaders zouden daarna alleen de gepensioneerden voor verdere vulling moeten zorgen, hetgeen onevenwichtig zou zijn.

ORDEEL. De verenigingen van gepensioneerden vinden de voorgenomen inrichting van de initiële vulling van de netto solidariteitsreserve niet evenwichtig.

Bijlage 5- Uitkeringsfase

In de uitkeringsfase zijn de volgende elementen voorzien voor een stabiele welvaarts vaste uitkering:

- Een beschermingsrendement op basis van de rentetermijnstructuur (RTS) en deze is in principe risicovrij.
- Een beleggingsportefeuille met zakelijke waarden zorgt voor overrendement maar ook meer risico.
- Een spreiding van de beleggingsresultaten over drie jaar om grote schokken te voorkomen.
- Een solidariteitsreserve om indien nodig de uitkeringen aan te vullen tot het beoogde niveau overeenkomstig de ambitie.

Zekerheid

De instrumenten beleggingsbeleid, spreiding en SR leiden tot een bepaalde mate van zekerheid in de uitkeringen als het gaat om het welvaarts vast houden. De vraag is of ook nog in het projectierendement een afslag op de RTS moet worden toegepast om deze zekerheid op een hoger gewenst niveau te krijgen.

Projectierendement

Het projectierendement bepaalt mede de startuitkering. Door hierbij een afslag te nemen op de RTS wordt de startuitkering verlaagd omdat met lagere verwachte rendementen wordt gerekend. Hierdoor stijgt de kans op overrendementen en dus 'indexering'.

De vraag of dit wenselijk is ligt bij de risico inschatting ten aanzien van eventuele negatieve rendementen. De sociale partners hebben hier een norm voor bepaald. De onderbouwing hiervoor komt uit berekeningen met door DNB geleverde datasets die driemaandelijks veranderen.

De motivering om af te wijken van de RTS wordt mede gehaald uit de risicohouding van de deelnemers. Deze is gepeild in een Risicobereidheidsonderzoek. De kernvraag is echter of deelnemers bereid zijn de hoogte van de uitkeringen te verlagen teneinde de kans op indexering te verhogen? Deze vraag is niet gesteld, maar zal in de komende raadpleging van het pensioenfondsbestuur aan bod komen. De reactie daarop zal zeer richtinggevend moeten zijn voor de inrichting van het projectierendement.

Er wordt gemeld dat een afslag op de RTS voor het projectierendement niet is toegestaan i.c.m. een collectieve uitkeringsfase. Een gevolg kan zijn dat die collectieve uitkeringsfase wordt verlaten.

OORDEEL. De verenigingen van gepensioneerden vinden een niet-collectieve uitkeringsfase ongewenst.

Een ander aspect is de vulling van de solidariteitsreserve met overrendementen van gepensioneerden. Dit i.c.m. een afwijkende maximale hoogte van de solidariteitsreserve van de initiële vulling. Hanteren van een afslag op de RTS voor het projectierendement kan leiden tot uitgestelde uitkeringen van overrendementen aan gepensioneerden.

OORDEEL. De verenigingen van gepensioneerden vragen zich af of er voldoende grond is om af te wijken van de RTS met een afslag ter bepaling van het projectierendement. Uitkering vanuit het persoonlijk vermogen wordt door deze verlaging uitgesteld.

Bijlage 6 - OVERIGE ASPECTEN

In deze bijlage zijn aan de hand van de artikelnummers/bladzijden verwijzend naar het concept transitieplan diverse onderwerpen vermeld die naar mening van de verenigingen van gepensioneerden in het definitieve transitieplan nader of preciezer geadresseerd dienen te worden.

Doelgroepen met specifieke afspraken

Betreft:

- Blz. 11, 4.1.4 tabel 4.2
Doelstelling 3: 'Expliciete toekenning van het beschikbaar vermogen voor doelgroepen met specifieke afspraken' (zie ook 5.2.1) en noot 8: Bijvoorbeeld de groep deelnemers met een toezegging van maximaal 2,5% onvoorwaardelijke toeslagverlening.
- In combinatie met 5.2.2 blz. 16 regeling 2,5% indexatie specifieke groepen
- In combinatie met 10. 'Effecten van de wijziging van de pensioenregeling' op blz. 30 'De sociale partners vragen het fondsbestuur om, indien nodig, expliciet aandacht te hebben voor specifieke doelgroepen, bijvoorbeeld ex-Martinair-vliegers of deelnemers die op latere leeftijd in dienst zijn gekomen'.

Bij deze verwijzingen ontbreekt de groep als vermeld op blz. 57 van het 'Basispensioenreglement Vliegend Fonds versie 22.0 d.d. 22 juni 2023', Bijlage 2 lid C; te weten de 'Gerry Bouma groep'.

Vraag: de verenigingen van gepensioneerden verzoeken deze groep hier specifiek te noemen.

Vraag: aangezien hier geen visie van de sociale partners wordt gegeven om richting te geven aan het fondsbestuur omtrent de hoogte, kwaliteit en het al-dan-niet welvaartsvast zijn van de uitkering voor deze specifieke doelgroepen verzoeken de verenigingen van gepensioneerden voor deze groepen alsnog hierover een uitspraak te doen.

10. Effecten van de wijziging van de pensioenregeling

Op pagina 30 wordt onder 'Status' een overzicht gegeven van verschillende deelnemersgroepen. De verenigingen van gepensioneerden constateren dat (nergens) in het concept transitieplan gericht aangegeven wordt hoe de verzekerde nabestaandenpensioenen (alsook de verzekerde wezenpensioenen) van de geleding van gepensioneerden 'meegenomen' worden in de voorgenomen overgang.

Vraag: Kunnen deze elementen alsnog worden vermeld in het definitieve transitieplan?

5.2.2 Inhoud huidige basisregeling

Pagina 17

'AOW-reserve (t.b.v. AOW-gat): AOW-hiaat is al gefinancierd, zit in de VPV. Hier lijkt bedoeld te worden het 'Uitvoeringsbesluit AOW-hiaatcompensatie', bijlage 3 van het Basispensioenreglement 2023.

Vraag: Dient de formulering overeenkomstig aangepast te worden?

Direct daaronder op pagina 17

Daarnaast is er nog de '**Algemene Reserve Basispensioenregeling**'. Zie bijvoorbeeld de Uitvoeringsovereenkomst van 01-01-2018 – Bijlage III Reserve – pag. 11; 6,099% TV (berekend o.b.v. 2% rentegrondslag). Kortgezegd: ter compensatie via pensioenen van maatregelen die zijn bedoeld om de gevolgen van de vergrijzing op te vangen.

Vraag: Dient dit element nog toegevoegd te worden aan dit overzicht?

Daar weer onder (laatste punt deze paragraaf) op pag. 17

Het overzicht vermeldt de 'Afwijkende indexatiemaatstaf – Voor aanvullende verzekeringen uit (collectieve) waardeoverdracht of herkenbaar uit individuele waardeoverdracht.' Hier is geen 'groene punt' weergegeven terwijl e.e.a. wel aan verandering onderhevig is bij de transitie en dus nadere aandacht vergt bij het invaren.

Vraag: Dient dit in de definitieve versie van het transitieplan nog overeenkomstig aangepast te worden?

[10.2.3 is de solidaire premieregeling passend?](#)

Pag. 36

Het laatste stukje tekst (op pagina 36) geeft aan dat uit aparte berekeningen 'blijkt dat de gestelde ambitie te realiseren is met een beleggingsbeleid dat niet offensiever is dan wat thans gehanteerd wordt'.

Dat lijkt af te wijken van hetgeen weergegeven wordt in Bijlage 4 – 7 Beleggingsbeleid onder WTP op pag. 55.

Vraag: Is er met verschillende uitgangspunten (asset-mix) gerekend en dient dit mogelijk nader genuanceerd of toegelicht te worden?
